

Eiropas Savienības Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas darbība

H.Rimša
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
Klimata un vides politikas integrācijas departaments

SATURS

- **Latvijai saistošie mērķi;**
- **Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma;**
- **ES ETS darbība 2008.-2012.g.;**
- **ES ETS darbība 2013.-2020.g..**

Latvijai saistošie mērķi

Normatīvais pamats: ANO Vispārējās konvencija par klimata pārmaiņām un tās Kioto protokols

– Latvijas saistības: samazināt emisijas par 8%, salīdzinot ar 1990.gadu;

Normatīvais pamats: Eiropas Savienības Klimata un enerģētikas normatīvo aktu kopums (2020.g.)

Latvijas saistības:

- **ES-ETS -21%** pret 2005.gadu kopīgs ES mērķis, jo ETS kopīgs tirgus mehānisms
- **ne-ETS* +17%** salīdzinot ar 2005.gadu;
- **40% AER** kopējā enerģijas gala patēriņā 2020.g., tai skaitā 10% transportā

*ne-ETS: ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā neiekļautās nozares – transports, mazā enerģētika un rūpniecība, mājsaimniecības, lauksaimniecība, atkritumu saimniecība

Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma [1]

- Lielākā starptautiskā emisiju tirdzniecības sistēma pasaulē, kas izveidota kā ekonomisks instruments klimata pārmaiņu mazināšanā
- Mērķis – palīdzēt ES dalībvalstīm izpildīt Kioto protokolā noteiktās emisiju samazināšanas saistības un nodrošināt emisiju samazināšanu iespējami visefektīvākajā veidā;
- Aptver gandrīz 12000 energoietilpīgas iekārtas, kas emitē ~ 1/2 no ES CO₂ emisijām, dalībnieki – energoietilpīgo iekārtu operatori;
- ES ETS ietvaros operatoriem tiek bez maksas piešķirts noteikts apjoms emisijas kvotu («atļauja» emitēt 1 tonnu CO₂ emisiju) un noteikts apjoms emisijas kvotu operatoram katru gadu ir jāatdod, pārējais ir operatora pārziņā;
- «Gudriem operatoriem», ES ETS ir iespēja veikt emisiju samazinošos un energoefektivitāti paaugstinošus pasākumus «bez maksas», kā arī nopelnīt.

Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma [2]

- Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2003/87/EK (13.10.2013.), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK (ar grozījumiem)
- Eiropas Komisijas Lēmums Nr.2011/278/ES (27.04.2011.), ar kuru visā Savienībā nosaka pagaidu noteikumus saskaņotai bezmaksas emisiju kvotu sadalei atbilstoši 10.a pantam Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2003/87/EK
- Eiropas Komisijas regula Nr.601/2012 (21.06.2012.) par siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringu un ziņošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK,
- Eiropas Komisijas regula Nr.600/2012 (21.06.2012.) par siltumnīcefekta gāzu ziņojumu un tonnkilometru ziņojumu verifikāciju un par verificētāju akreditāciju saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK;
- Eiropas Komisijas regula Nr.389/2013 (02.05.2013.), ar ko izveido Savienības reģistru saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 280/2004/EK un Lēmumu Nr. 406/2009/EK un atceļ Komisijas Regulu (ES) Nr. 920/2010 un Regulu (ES) Nr. 1193/2011;
- Eiropas Komisijas regula Nr.1031/2010 (12.11.2012.) par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu izsoļu laika grafiku, administrēšanu un citiem aspektiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā.

Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma [3]

- Likums «Par piesārņojumu»;
- Ministru kabineta noteikumi:
 - 2013.gada 26.februāra noteikumi Nr.112 „Emisijas kvotu piešķiršanas kārtība stacionāro tehnoloģisko iekārtu operatoriem”,
 - 2012.gada 13.novembra noteikumi Nr.769 „Noteikumi par stacionāro tehnoloģisko iekārtu dalību Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā”,
 - 2013.gada 9.jūlija noteikumi Nr.366 „Noteikumi par aviācijas darbību dalību Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā”,
 - 2008.gada 16.decembra noteikumi Nr.1059 „Noteikumi par atbilstības novērtēšanas institūciju novērtēšanu, akreditāciju un uzraudzību”,
 - 2004.gada 3.augusta noteikumi Nr.661 „Kārtība, kādā notiek darbības ar emisijas kvotām un tiek veidoti iekārtu kopfondi”.

Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma [4]

65 operatori (2013. gadā):

- 58 enerģijas (siltumenerģijas un elektroenerģijas) ražotāji*,
- 1 dzelzs un tērauda ražotājs,
- 1 cementa klinkera un 1 kaļķa ražotājs,
- 1 stikla un stikla izstrādājumu ražotājs,
- 2 ķieģeļu ražotāji un 1 keramikas flīžu ražotājs;

10 Latvijas administrācijas gaisa kuģu operatori:

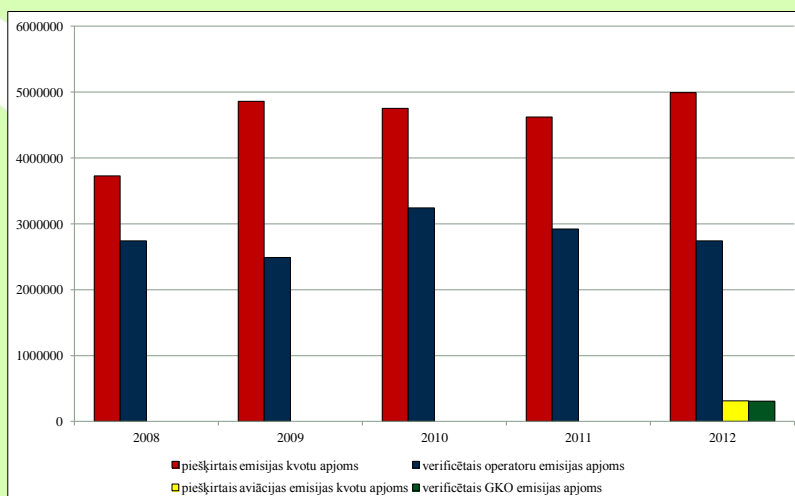
- 2 Latvijas gaisa kuģu operatori (Air baltic cooperation, Smartlynx airlines);
- 3 Krievijas Federācijas, 1 Baltkrievijas, 1 Beļģijas, 1 AAE, 1 ASV, 1 Peru gaisa kuģu operatori

ES ETS iedrošina operatoru investēt emisiju samazināšanā, piedāvājot finanšu atgriešanas iespēju, piemēram:

- 2 Latvijas lielāko koģenerācijas iekārtu rekonstrukcija,
- katlu māju nomaiņa uz jaunām koģenerācijas iekārtām,
- kokskaidu plāksņu ražošanas iekārtas modernizācija,
- fosilā kurināmā nomaiņa uz biomasu,
- klinkera ražošanas tehnoloģijas nomaiņa uz jaunu un efektīvu tehnoloģiju,
- martenā krāšņu nomaiņa uz elektriskā loka krāsnīm dzelzs ražošanas uzņēmumā.

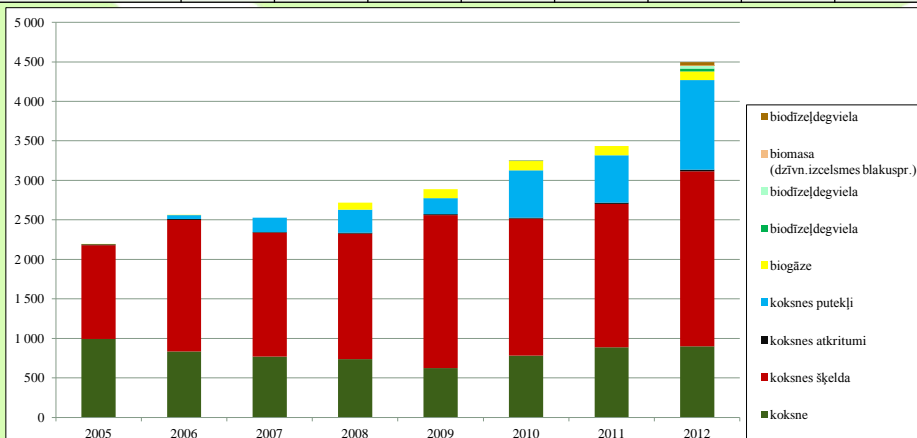
* ieskaitot arī rūpnieciskās ražošanas iekārtas, kuras iekļautas ES ETS, ņemot vērā iekārtā uzstādīto sadedzināšanas iekārtu jaudu

ES ETS darbība 2008.-2012.g. [1]

emisiju apjoma pieaugums 2010. g. – SIA «Cemex» rūpnieciskās ražošanas apjoma pieaugums;
emisiju apjoma samazinājums 2011. g. – AS «Liepājas metalurģis» darbības īslaicīga pārtraukšana

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ETS operatori	93	99	92	85	79	77	75	75
ETS operatoru ikgadējais piešķirums	4 070 285	4 475 757	4 950 056	3 727 535	4 859 121	4 750 285	4 621 515	4 991 646
ETS operatoru emisijas (kilotonnas)	2 854 424	2 940 685	2 849 210	2 742 918	2 489 797	3 240 172	2 923 455	2 740 013
ETS kopējā LV emisiju apjomā	26%	25%	23%	24%	23%	27%	25%	
ES ETS biomasa (TJ)	2191,67	2563,80	2528,01	2717,76	2887,60	3248,22	3433,84	4416,31

ES ETS darbība 2008.-2012.g. [3]

	2008	2009	2010	2011	2012
Sadedzināšanas iekārtas (piešķirts)*	2 692 925	2 800 033	2 798 245	2 843 426	2 839 878
Sadedzināšanas iekārtas (t CO ₂ emisijas)	1 973 733	1 829 505	2 181 996	1 977 885	1 713 256
Dzelzs un tērauda ražošana (piešķirts)*	399 236	399 236	399 236	399 236	399 236
Dzelzs un tērauda ražošana (t CO ₂ emisijas)	336 370	296 574	339 630	79 052	139269
Cementa un kaļķa ražošana (piešķirts)*	461 403	1 276 709	1 181 067	1 007 115	1 383 595
Cementa un kaļķa ražošana (t CO ₂ emisijas)	363 598	331 085	673 669	812 760	838 134
Stikla ražošana (piešķirts)*	81 717	81 717	70 311	70 311	59 710
Stikla ražošana (t CO ₂ emisijas)	30 002	20 871	28 291	26 020	27520
Ķieģeļu, flīžu ražošana (piešķirts)*	92 254	80 740	80 740	80 740	80 740
Ķieģeļu, flīžu ražošana (t CO ₂ emisijas)	39 215	11 762	16 586	23 936	21 834
Gaisa kuģu operatori (piešķirts)*					221 198
Gaisa kuģu operatori (t CO ₂ emisijas)					306 499

* piešķirts emisijas kvotu

ES ETS darbība 2013.-2020.g. [1]

- Pieņemot Eiropas Savienības Klimata un enerģētikas normatīvo aktu kopumu, ir uzstādīts ambiciozs mērķis samazināt kopējās Eiropas Savienības emisijas par 20%;
- ES ETS darbību aptvērums ir paplašināts tajā iekļaujot primārā un sekundārā alumīnija ražošana, minerālvates izolācijas materiālu ražošana, ģipša žāvēšana vai apdedzināšana vai ģipškartona sausā apmetuma plātņu un citu ģipša izstrādājumu ražošana, vai amonjaka un slāpekļskābes ražošana utt.;
- ES ETS ir iekļautas arī ne-CO₂ emisijas – N₂O, CF₄, C₂F₆;
- Emisijas kvotas tiek piešķirtas bez maksas ierobežotā apjomā, ņemot vērā saražotās galaprodukcijas veidu, emisijas kvotu piešķiršana notiek harmonizētā veidā visām ES ETS iekārtām;
- Izveidots jauns emisijas kvotu iegūšanas veids – emisijas kvotu izsoles;

ES ETS darbība 2013.-2020.g. [1] Emisijas kvotu aprēķins 2013.-2020.gadam

- vienota ES līmeņa jauno iekārtu rezerve – 5% no kopējā emisijas kvotu apjoma;
- emisijas kvotu aprēķins tiek veikts harmonizētā veidā visiem ETS operatoram pēc vienas metodes saskaņā ar EK Lēmumu 2011/278/ES;
- oglekļa dioksīda pārvirzes riska nozares statusa piemērošana:
 - ja siltumenerģija tiek izmantota atsevišķu rūpnieciskās ražošanas procesu nodrošināšanai, emisijas kvotas tiek piešķirtas pilnā apjomā;
- emisijas kvotas tiek piešķirtas ierobežotā apjomā:
 - 2013.gadā – 80% emisijas kvotu par brīvu,
 - lineāra bezmaksas kvotu samazināšana līdz 30% bezmaksas kvotu 2020.gadā un 0 kvotu 2027.gadā;
- emisijas kvotas netiek piešķirtas par saražoto elektroenerģijas apjomu.
- iekārtām pēc darbības jaudas ievērojamas samazināšanas, daļējas vai pilnīgas pārtraukšanas gadījumā *iekārtai noteiktais emisijas kvotu apjoms nākamajam gadam tiek samazināts vai netiek piešķirts vispār.*

ES ETS darbība 2013.-2020.g. [2]

Saistību izpilde

- Operatoram:
 - katru gadu līdz 31.martam ir jāiesniedz savā Valsts vides dienesta reģionālajā vides pārvaldē verificēts emisiju ziņojums par iepriekšējā gadā veiktajām ETS darbībām un radītajām emisijām;
 - katru gadu līdz 31.martam ir jāziņo emisiju reģistrā iepriekšējā gadā saražotais CO₂ emisiju apjoms,
 - katru gadu līdz 30.aprīlim ir jānodod valsts kontā emisijas kvotas iepriekšējā gadā saražotajam CO₂ emisiju apjomam līdzvērtīgā apjomā.
- Operators saistību izpildei var izmantot tikai stacionārajai iekārtai piešķirtās emisijas kvotas, gaisa kuģu operators – emisijas kvotas un aviācijas emisijas kvotas;
- Operators noteiktā apjomā saistību izpildei var izmantot Kioto protokola vienības.

ES ETS darbība 2013.-2020.g. [3]

Emisijas kvotu izsoles pēc 2013.g.

- Emisijas kvotu izsoles var iedalīt divās grupās:
 - valdību organizētas izsoles, lai nodrošinātu emisijas kvotu pieejamību tirgū (primārais tirgus),
 - uzņēmumu / brokeru organizētas izsoles, lai pārdotu brīvās emisijas kvotu (sekundārais tirgus)
- Izsolēs var tiesīgi piedalīties:
 - operators vai gaisa kuģa operators, kam ir konts reģistrā un kas sola savā vārdā,
 - ieguldījumu sabiedrības, kam piešķirta atļauja saskaņā ar Direktīvu 2004/39/EK un kas sola savā vai savu klientu vārdā,
 - kredītiestādes, kam piešķirta atļauja saskaņā ar Direktīvu 2006/48/EK un kas sola savā vai savu klientu vārdā,
 - uzņēmumu apvienības, kas sola savā vārdā un darbojamās kā locekļu aģents,
 - dalībvalstu publiskas iestādes vai valstij piederošas struktūras, kuras kontrolē operators vai gaisa kuģa operators.
- pirmās valdību organizētās izsoles attiecībā uz EUA, kas paredzētas 3. tirdzniecības periodam (2013.-2020. gads), tika veiktas 2012.gada IV ceturksnī.
- valdību organizētās ES ETS 3.perioda emisijas kvotu izsoles, praksē īstenos izsoļu platformas (kopumā četras – kopīgā izsoļu platforma, UK, PL, DE atsevišķās izsoļu platformas);

PALDIES!

Helēna Rimša
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas
Klimata un vides politikas integrācijas departamenta
Klimata pārmaiņu un adaptācijas politikas nodaļas vecākā eksperte
Tālrunis: 67026508
e-pasts: Helena.Rimsa@varam.gov.lv

 VIDES AIZSARDZĪBAS UN
REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJA

www.varam.gov.lv